

KIELIPOLITIikka

EU:n yhtenä pyrkimyksenä on edistää liikkuvuutta ja kulttuurienvälistä ymmärrystä. Sen vuoksi se on määritellyt kielten oppimisen tärkeäksi painopisteeksi ja rahoittaa lukuisia siihen liittyviä ohjelmia ja hankkeita. EU pitää monikielisyttä Euroopan kilpailukyvyn tärkeänä osatekijänä. EU:n kielipolitiikan yhtenä tavoitteena on, että jokainen Euroopan unionin kansalainen osaisi äidinkieltensä lisäksi kahta vierasta kieltä.

OIKEUSPERUSTA

Kielellinen monimuotoisuus on luonnollinen osa Eurooppaa. Kielet ovat erottamaton osa eurooppalaista identiteettiä ja kulttuurin välittömin ilmenemismuoto. Unioni on ottanut tunnuslauseekseen ”moninaisuudessaan yhtenäinen”, ja kyky kommunikoida usealla kielellä on merkittävä voimavara yksittäisille ihmisille, järjestöille ja yrityksille. Sen lisäksi, että kielet ovat keskeisessä osassa jokapäiväisessä elämässä Euroopan unionissa, ne ovat myös olennaisen tärkeitä, jotta EU:n kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta voidaan kunnioittaa.

Kielellisen monimuotoisuuden kunnioittaminen on EU:n perusarvo samalla tavalla kuin yksilön kunnioittaminen ja avoimuus muita kulttuureja kohtaan. Tämä on sisällytetty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) johdanto-osaan, jossa todetaan, että jäsenvaltiot ”hakevat innoituksensa Euroopan kulttuurisesta, uskonnollisesta ja humanistisesta perinteestä” ja vahvistavat sitoutumisensa vapauden ja kansanvallan sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisen periaatteisiin. SEU:n 2 artiklassa ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja syrjimättömyys mainitaan perustavina arvoina, ja sen 3 artiklassa todetaan, että unioni ”kunnioittaa kulttuuriensa ja kieltensä rikkautta ja monimuotoisuutta”. Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa (SEUT) korostetaan, että unionin päämääränä on kehittää ”eurooppalaista ulottuvuutta koulutuksessa erityisesti jäsenvaltioiden kielten opetuksella ja levittämällä” (165 artiklan 2 kohta) pitäen täysin arvossa sivistyksellistä ja kielellistä monimuotoisuutta (165 artiklan 1 kohta).

Vuonna 2000 hyväksytyn ja Lissabonin sopimuksella oikeudellisesti sitovaksi tulleen EU:n perusoikeuskirjan mukaan kieleen perustuva syrjintä on kielletty (21 artikla) ja unionilla on velvollisuus kunnioittaa kielellistä monimuotoisuutta (22 artikla).

Ensimmäistä vuoden 1958 asetusta^[1], jossa määriteltiin entisessä Euroopan talousyhteisössä käytettävät kielet, on muutettu uusien jäsenvaltioiden liittyessä EU:hun, ja siinä määritellään EU:n viralliset kielet^[2] yhdessä SEU:n 55 artiklan 1 kohdan kanssa. Jokainen unionin kansalainen voi SEUT:n 24 artiklan mukaisesti kirjoittaa EU:n toimielimelle tai elimelle jollakin näistä kielistä ja saada vastauksen samalla kielellä.

[1]EYVL L 17, 6.10.1958, s. 385.

[2]EU:n 24 virallista kieltä ovat bulgaria, englanti, espanja, hollanti, iiri, italia, kreikka, kroatia, latvia, liettua, malta, puola, portugali, ranska, romania, ruotsi, saksa, slovakki, sloveeni, suomi, tanska, tšekki, unkari ja viro.

TAVOITTEET

EU:n kielipolitiikan perustana on kielellisen monimuotoisuuden kunnioittaminen kaikissa jäsenvaltioissa ja kulttuurienvälisen vuoropuhelun aikaansaaminen koko EU:n alueella. Jotta vastavuoroinen kunnioitus toteutuisi käytännössä, EU edistää vieraiden kielten opetusta ja oppimista ja kaikkien kansalaisten liikkuvuutta erityisten koulutusohjelmien välityksellä. Kielitaitoa pidetään yhtenä perustaitona, joka kaikkien EU:n kansalaisten on hankittava voidakseen parantaa koulutus- ja työllistymismahdollisuuksiaan. Niinpä EU kannattaa ajatusta, että jokainen kansalainen osaisi äidinkieltensä lisäksi kahta vierasta kieltä ([COM\(2008\)0566](#)). EU myös työskentelee jäsenvaltioiden kanssa vähemmistöjen suojelemiseksi Euroopan neuvoston alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan perusteella.

Eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisissa puitteissa (ET 2020) pidetään kielten oppimista perustaitona monikielisydestä ja kielitaidon kehittämisestä 20. toukokuuta 2014 annettujen neuvoston päätelmien^[3] mukaisesti.

Lisäksi vuodesta 2001 lähtien 26. syyskuuta on vietetty Euroopan kielten teemapäivää tietoisuuden lisäämiseksi Euroopan laajasta kielivalikoimasta.

Euroopan parlamentissa sovelletaan kattavaa monikielisyyspolitiikkaa, jonka mukaan kaikki EU:n kielet ovat yhtä tärkeitä. Kaikki parlamentin asiakirjat käännetään kaikille virallisille kielille, ja jokaisella parlamentin jäsenellä on oikeus puhua haluamallaan kielellä.

SAAVUTUKSET

A. Toimintapolitiikan kehitys ja tuki kielten tutkimukselle

1. Vähemmistökielten suojelu

Parlamentti hyväksyi vuonna 2013 päätöslauselman uhanalaisista eurooppalaisista kielistä ja kielellisestä monimuotoisuudesta Euroopan unionissa^[4]. Siinä se kehotti jäsenvaltioita ottamaan paremmin huomioon uhanalaiset eurooppalaiset kielet sekä sitoutumaan unionin kielellistä ja kulttuurista perintöä suojelemaan ja edistävään politiikkaan. Tämä päätöslauselma oli jatkotoimi parlamentin alueellisista ja vähemmän käytetyistä eurooppalaisista kielistä antamalle päätöslauselmalle^[5] ja neuvoston kielellisen monimuotoisuuden ja kielten oppimisen edistämisestä antamalle päätöslauselmalle^[6], joiden jälkeen komissio laati useita toimintasuunnitelmia ja puitteita kielten oppimisen ja kielellisen monimuotoisuuden edistämiseksi ([COM\(2003\)0449](#), [COM\(2005\)0596](#)).

2. Kielitaitoa koskevien tietojen vertailtavuus

Komissio antoi vuonna 2005 tiedonannon Euroopan parlamentille ja neuvostolle eurooppalaisesta kielitaitoindikaattorista ([COM\(2005\)0356](#)). Indikaattori on väline, jonka avulla mitataan yleistä vieraiden kielten osaamista kaikissa jäsenvaltioissa. Puitteet asetettiin 13. huhtikuuta 2007 hyväksytyssä komission tiedonannossa ([COM\(2007\)0184](#)). Komission vuonna 2005 antaman tiedonannon mukaan ”indikaattorilla on tarkoitus mitata yleistä vieraiden kielten osaamista kussakin jäsenvaltiossa”. Indikaattori auttaa myös kaikista jäsenvaltioista saatavien vertailukelpoisten kielitaitoa koskevien tietojen avulla todentamaan, ovatko toimenpiteet, joilla pyritään siihen, että äidinkielen lisäksi hallittaisiin kaksi muuta kieltä,

[3]EUVL C 183, 14.6.2014, s. 26.

[4]EUVL C 93, 9.3.2016, s. 52.

[5]EUVL C 76 E, 25.3.2004, s. 374.

[6]EYVL C 50, 23.2.2002, s. 1.

menestyksekkäitä. Perustettiin neuvoo-antava komitea, joka julkaisi ensimmäisen tutkimuksen tulokset vuonna 2011. Niistä kävi ilmi, että kielten oppimista kouluissa koskeva strategia on pantava paremmin täytäntöön.

3. Euroopan nykykielten keskus ja Mercator-tutkimuskeskus

EU tukee kahta kielentutkimuskeskusta, jotka ovat Euroopan nykykielten keskus ja Euroopan monikielisyyden ja kielten oppimisen tutkimuskeskus Mercator. Euroopan nykykielten keskus edistää kielten opetukseen liittyvää huippuosaamista ja innovointia sekä auttaa eurooppalaisia oppimaan kieliä entistä tehokkaammin. Keskuksen tärkeimpänä tavoitteena on auttaa jäsenvaltioita harjoittamaan kielten opetukseen liittyvää tehokasta politiikkaa keskittymällä kielten oppimiseen ja opetukseen, edistämällä vuoropuhelua ja parhaiden käytänteiden vaihtoa ja tukemalla ohjelmiin liittyviä verkostoja ja tutkimushankkeita. Mercator kuuluu viiden Euroopan unionin alue- ja vähemmistökieliin erikoistuneen tutkimus- ja dokumentointikeskuksen verkostoon.

4. European Master's in Translation

European Master's in Translation (EMT) on laatumerkki, joka myönnetään kääntäjien koulutukselle määritetyt laatuvaatimukset ja markkinoiden vaatimukset täyttävälle maisteritason koulutusohjelmille. EMT-hankkeen keskeisenä tavoitteena on parantaa kääntäjien koulutuksen laatua ja saada unioniin työskentelemään korkean ammattipätevyyden omaavia kääntäjiä. EMT-hankkeella pyritään parantamaan kääntäjän ammatin statusta EU:ssa.

5. Konekäännöspalvelu MT@EC

Komission konekäännöspalvelun avulla on mahdollista tarkistaa nopeasti syötetyn tekstin yleinen merkitys. MT@EC voi käsitellä ja kääntää EU:n politiikkaan liittyviä tekstejä ja asiakirjoja unionin 24 virallisella kielellä. Palvelu on maksuton EU:n jäsenvaltioiden ja ETA-maiden julkishallinnon virkamiehille.

B. Toimintaohjelmat

1. Erasmus+ -ohjelma

Tammikuussa 2014 käynnistynyt Erasmus+ on EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelma vuosiksi 2014–2020. Ohjelman erityistavoitteisiin kuuluu kielten oppimisen ja kielellisen monimuotoisuuden edistäminen. Erasmus+ -ohjelmaoppaassa todetaan seuraavaa: ”Ohjelmassa annetaan mahdollisuus tarjota kielivalmennustukea, millä pyritään lisäämään liikkuvuuden tehokkuutta ja tuloksellisuutta sekä parantamaan oppimistuloksia ja siten edistämään ohjelman kyseisen tavoitteen saavuttamista” (s. 11). Kielivalmennustukea tarjotaan Erasmus+ -ohjelman verkkokielivalmennustuen avulla (Erasmus+ Online Linguistic Support) liikkuvuutta edistäviin toimiin osallistujille, jotta he voivat oppia isäntämaan kieltä. Erasmus+ -ohjelmassa myös kannustetaan innovointia edistävään yhteistyöhön ja hyvien käytänteiden vaihtoon strategisten kumppanuuksien kautta kielten opetuksen ja oppimisen alalla. Lisäksi strategisten kumppanuuksien edunsaajille, jotka järjestävät pitkäkestoista koulutus- ja opetustoimintaa henkilöstölle, nuorisotyöntekijöille ja oppijoille, voidaan tarvittaessa antaa rahoitusta kielivalmennuksen järjestämiseksi. Erasmus+ -ohjelmasta rahoitetaan lisäksi joka vuosi lukuisia hankkeita, joilla tuetaan viittomakielten opetusta ja oppimista, edistetään tietoisuutta kielellisestä monimuotoisuudesta ja suojellaan vähemmistökieliä.

2. Luova Eurooppa -ohjelma

Luova Eurooppa -ohjelman [Kulttuuri-alaohjelmasta](#) tuetaan kirjallisuuden ja käsikirjoitusten kääntämistä.

3. Euroopan kielten teemapäivä

Euroopan kielten teemavuosi 2001 oli niin suosittu, että EU ja Euroopan neuvosto päättivät nimetä syyskuun 26. päivän Euroopan kielten teemapäiväksi, jolloin koko EU:n alueella järjestetään erilaisia tapahtumia kielten oppimisen edistämiseksi. Tällä toimella on tarkoitus lisätä kansalaisten tietämystä Euroopassa puhutuista monista kielistä ja rohkaista heitä oppimaan kieliä.

C. Palkinnot

1. Kielihankkeiden eurooppalainen laatuleima

Kielihankkeiden eurooppalainen laatuleima on komission myöntämä tunnustus, jolla halutaan kannustaa uusien menetelmien kehittämistä kieltenopetukseen ja -opiskeluun, palkita uusia kieltenopetuksen menetelmiä ja lisätä tietoisuutta alueellisista kielistä ja vähemmistökielistä. Palkinto myönnetään osallistujamaissa kaikkein innovatiivisimmalle kieltenopetusta koskevalle hankkeelle, vieraan kielen opinnoissa parhaiten edistyneelle henkilölle sekä parhaalle kieltenopettajalle.

2. Juvenes Translatores -käännöskilpailu

Komissio palkitsee vuosittain jäsenvaltioiden parhaat 17-vuotiaiden oppilaiden tekemät käännökset. Oppilaat voivat kääntää mistä tahansa unionin virallisesta kielestä mihin tahansa toiseen unionin viralliseen kieleen.

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

Parlamentti hyväksyi 19. marraskuuta 2013 ohjelmat Erasmus+ ja Luova Eurooppa. Parlamentti lisäsi asetukseen säännöksen eurooppalaisten elokuvien tekstittämiseen, jälkijänittämiseen ja kuvailutulkkaukseen myönnettävästä rahoituksesta, jonka pitäisi helpottaa eurooppalaisten teosten saatavuutta ja levitystä yli rajojen. Parlamentti voi lainsäätäjänä laatia valiokunta-aloitteisia mietintöjä, joiden tarkoituksena on antaa uutta pontta kielipolitiikan kehittämiseen Euroopassa. Maaliskuun 24. päivänä 2009 antamassaan päätöslauselmassa ”Monikielisyys: Euroopan voimavara ja samalla myös yhteinen sitoumus”^[7] parlamentti ilmaisi tukensa EU:n toimintapolitiikalle monikielisyyden alalla ja pyysi komissiota määrittelemään toimenpiteitä, joilla tunnustetaan kielellisen monimuotoisuuden merkitys ja edistetään sitä. Päätöslauselmassaan uhanalaisista eurooppalaisista kielistä ja kielellisestä monimuotoisuudesta^[8] parlamentti vetosi komissioon ja jäsenvaltioihin, jotta ne tukisivat uhanalaisia kieliä.

Parlamentti hyväksyi 23. marraskuuta 2016 päätöslauselman viittomakielistä ja koulutetuista viittomakielen tulkeista^[9] korostaakseen, että kuurojen, kuurosokeiden ja huonokuuloisten kansalaisten on voitava tutustua samoihin tietoihin ja viesteihin kuin muidenkin viittomakielen tulkkausten, tekstityksen, puheentunnistuksen ja/tai vaihtoehtoisten viestintäkeinojen avulla, myös huulitaluvun avulla. Päätöslauselmassa todettiin myös, että EU:n toimielimet huolehtivat jo nyt julkisten tapahtumien ja valiokuntien kokousten esteettömyydestä.

Parlamentin kulttuuri- ja koulutusvaliokunnan puolesta tehdyssä ja vuoden 2017 alkupuolella julkaistussa tutkimuksessa ”Minority Languages and Education: Best Practices and Pitfalls” selvitetään vähemmistökielten asemaa koulutuksessa 13 tapaustutkimuksessa.

[7]EUVL C 117 E, 6.5.2010, s. 59.

[8]EUVL C 93, 9.3.2016, s. 52.

[9]Hyväksytyt tekstit, [P8_TA\(2016\)0442](#).

Vuoden 2017 jälkipuoliskolla ja vuoden 2018 alussa kulttuuri- ja koulutusvaliokunta laatii valiokunta-aloitteisen mietinnön aiheesta ”Kielellinen tasa-arvo digitaaliajalla – kohti ihmiskielihanketta”. Se perustuu samannimiseen [tutkimukseen](#), joka on laadittu parlamentin tieteellisten ja teknisten vaihtoehtojen arvioinnin (STOA) paneelin pyynnöstä.

[Michaela Franke](#)

[09/2017](#)